

M

K I I K O I N E N , U U S I J A A R A .
=====

Aarne Ayräpää 1931.

Lisäkaivaus

Uudenjaaran kivistisellä asuinpaikalla Kiikoisten
pitäjän Jaaran kylässä.

Kertomukseen kuuluu H.M.l. 9409: *1-140*

2 karttaa ja 3 valokuvaa (levyt 7856-59).

*Lisäksi yhdistetty kartta vuosien 1927 ja 1931
kaivauksista.*

Syksyllä 1930 lähetti keräilijä Arvi Suontaa Kouvatsalta museoon joukon esineitä, m.m. varhaiskampakeramisia saviastianpaloja ja muita asuinpaikkalöydöksiä, jotka olivat peräisin allekirjoittaneen syks. 1927 tutkimalta Uudenjaaran kivistiseltä asuinpaikalta Kiikoisten pitäjästä. Tästä selvisi, että hiekanotto löytöpaikalta oli ylittänyt tutkitun alueen. Ja kun Uudenjaaran asuinpaikalta, joka toistaiseksi on ainoa varhaiskampakeraaminen Satakunnassa, oli museossa ennestään sangen vähän löytöaineistoa, sain tehtäväkseni tavanmukaisella kaivausmatkallani v. 1931 käydä asuinpaikkaa tarkastamassa sekä toimittaa tarpeen vaatiessa siellä lisäkaivauksia.

Tutkimus osoittautuikin erittäin tarpeelliseksi. Aikaisemmin oli paikalta otettu vain muuraushiekkaa, jonka kulutus oli hyvin vähäistä. Mutta nyt oli siitä kapeasta harjanteesta, jolla asuinpaikka sijaitti, alettu ottaa maantiesoraa valtion tarpeiksi. Harjun yläosa valtamaantieltä aina Uudenjaaran rajaan asti oli jo aiettu maantielle ja näin syntyneen kapean hiekkakuopan eteläpää ulottui jo Uudenjaaran raja-aitaan asti. Saarelan eli Vanhanjaaran riihi, joka näkyy m.m. kuvassa 3 v:n 1927 kaivauskertomuksessani, oli purettu pois hiekan oton tieltä. Soranottoa ajottiin jatkaa tästä keskeyttäen etelään päin, sikäli kuin päästäisiin Uudenjaaran isännän kanssa sopimukseen harjun jatkon ostamisesta tähän tarkoitukseen.

Vanhanjaaran eli Saarelan puoleisesta harjun osasta ei oltu tavattu muita muinaisesineitä kuin muuan kivi-iskos, jonka pitäisi

sisältyä Uudenjaaran isännältä lunastamiini löydöksiin (9409: 135²). Minä en myöskään huomannut täällä hiekkakuopan leikkauksessa mitään kulttuurikerrosta, en edes kuopan eteläpäässä Uudenjaaran raja-aidan kohdalla. Mutta tästä jo n. 7 - 8 m:n päässä etelään näkyi kynnösvaioissa punertavaa kulttuurimaata. Ja siitä n. 1-2 m leveästä vyöhykkeestä, jolla hiekanotto Uudenjaaran puoleisesta pienestä hiekkakuopasta oli ylittänyt v:n 1927 kaivaukseni pohjoisrajan, kerrottiin löydetyn paljonlaisesti esineitä, varsinkin noin ruuduilta N - O: VIII-X ja N:III (V:n 1931 kaivausruudutuksen mukaan). Edellinen löytökohta, josta sekä Arvi Suontaan lähettämien (9269:3-10) että nyt Uudenjaaran isännältä ostettujen löydöksiin (9409: 131-137) pitäisi enimmäkseen olla peräisin, vastaa suunnilleen ruutuja H-K:1 v:n 1927 kaivausruudutuksessa ja sattuu viimein. vuonna ruuduista G - I:2-4 esiinkaivetun kehämäisen asumuksen jäännöksen pohjoislaidalle. Jälkimäinen löytökohta, josta Voitto Leppänen oli löytänyt häneltä ostamani saviastianpalat y.m. (9409: 129-130), on taas vain n. 1½ m:n päässä ruuduista D:2-3 v. 1927 esiintulleista tulisijan jätteistä. Kivikautinen asutusalue jatkui siis ilmeisesti verraten voimakkaana jonkun matkaa pohjoiseen päin siitä kohden, mihin edellisellä kerralla olin kaivaukseni päättänyt. Sen vuoksi ruudutettiin koko alue Uudenjaaran puoleisen pienen hiekkakuopan ja Vanhanjaaran puoleisen ison hiekkakuopan välillä, yhteensä n. 120 neliometriä, kaivettavaksi. Koko aluetta ei kuitenkaan tarvinnut tutkia. Kun n. 80 neliometriä oli kaivettu, oli joka taholla tultu melkein löydötömään maahan, jossa tuskin mitään kulttuurimerkkejä oli enää havaittavissa. Nyt kaivetun alueen suhde v:n 1927 kaivauksiin, jota ei saatu aivan tarkoin määrättyksi, selviää kartoista I - III. Uuden kaivauksen ja maantiesoranotossa syntyneen uuden hiekkakuopan eteläpään olen merkinnyt v:n 1927 kaivauskertomukseeni liittyvään karttaan 2.

Kaivausalue oli jokseenkin tasasta maata. Korkeuseroa sen ylä- ja alapään välillä on vain n. puolisen metriä. Korkeusmitat, jotka otettiin samasta pienestä kivistä (korkeus 55,79) kuin v. 1927 - kiveä ei ollut merkitty, joten erehdyksen mahdollis-

suus on olemassa - vaihtelevat 56.22:n ja 56.87:n välillä. Hiekkakarju oli tälläkin kohden perunapeltoa ja luontaisen maaperän päällä oli pääasiassa muualta ajettua peltomultaa, jonka vahvuus linjoilla K - O oli n. 20 - 30 cm mutta kaivausalueen yläosissa, linjoilla D - I, vain n. 10 - 20 cm. Maaperä oli kaivausalueen eteläosassa verraten hienoa ja vähäkivistä hiekkaa linjalle G asti, josta alkaen se muuttui karkeaksi ja kovaksi soraksi. Kulttuurikerrosmuodostumat ja löydökset keskittyivät hienon hiedan alueelle ja vielä sen keskiosiin, reunat olivat molemmin puolin jo jokseenkin tyhjiä. Soramaasta saatiin esiin ylen niukasti löydöksiä ja yksi kulttuurimaakuoppa. Peltomullan alaisen kulttuurikerroksen keskimääräinen vahvuus oli vain n. 15 - 20 cm, sora-
maassa ei sitäkään, mutta kulttuurimaakuoppien pohjat ulottuivat jopa toistakin metriä syvälle.

Eshimäinen kulttuurimaakuoppa tuli esiin ruuduista N - O:XI. Se oli n. metrin pituinen ja puolen levyinen, täynnä punertavaa palomaata; sydämenä oli tuhkamaista maata. Pohja oli 0,65 m
vrt. 9409:126-127. syvässä. Siitä löytyi n. 40 cm syvästä ohut kivi-iskos ja 55 cm syvästä pieni saviastianpala. - Ruuduissa K - M:VII - IX oli isompia, epämuotoisia, punertavanruskean kulttuurimaan muodostamia kuvi-
vrt. 9409:63,77, oita, jotka ulottuivat n. 40 - 60 cm syvään mutta pistäytyivät
82-84, 103-105, paikoin ahtaina punasen palomaan täyttäminä syvennyksinä 0,85-1,0
109. m syvään. Tämän kuvioryhmän koillislaidassa oli ruudussa L:IX pitkulainen, vähän toista metriä pitkä ja n. 60 - 70 cm leveä kiviliesi, n. 20 - 35 cm syvässä, koottu hyvin pienistä kivistä, jotka olivat heikosti palaneita ja joita oli 2, joissakin koh-

vrt. 9409:85-88. din 3:kin kerrosta (kuva 2). Hiiltä oli vähän. Ohut ruskea hiekkakerros erotti ylimmät liesikivet peltomullasta. (Vrt. v. 1924 Sperringsin ylemmältä asuinpaikalta kaivettuun hyvin samantapaiseen lieteen.) Liedestä runsaasti puoli metriä etelälounaaseen oli isohko kivi, pinta lieteenpäin kallistuvassa asennossa, pohjoispää 35 cm, eteläpää 20 cm syvässä (ks. karttaa 2). Ehkäpä istuin-
kivi, joka johtaa mieleeni usein ennenkin kivikautisten liesien vierestä tapaamani isohkot kivet. Sen alla oli vielä vahvasti kulttuurikerrosta, josta löytyi m.m. luumuruja. Se ei ole siis

luonnostaan tällä paikalla vaan on se kivikaudella siihen siirretty. Tämä liesi ja sen lounaispuolella olevat kulttuurimaakuviot ovat ehkä asetettavat yhteyteen v:n 1927 kaivauksissa ruuduilta G - I; 2 - 4 tavatun kehämäisen kuvion kanssa.

*vert. 9409:
47-53, 59, 72, 73.* Ruuduissa I - L; V-VII, aivan lähellä lieteen liittyviä kulttuurimaakuviota, oli n. 3 m pitkä, kapeahko, epämuotoinen kulttuurimaakuoppa, jonka pohjalla oli neljä lähes tai ylikin 1 metrin syvään pistäytyvää pientä, hiilensekaista palomaakuoppaa. Eteläisin syväne ulottui aina 1,15 m pintaa alemmaksi. Ylempänä oli kuopanteessa joitakin hajakiviä. - Pienempi kulttuurimaakuoppa, jonka syvimmat kohdat ulottuivat 1,00 ja 0,95 m syvään, tuli esiin ruuduista H:IX-X. Lisäksi on karttaan II merkitty joukko pienempiä, kulttuurikerroksen keskitasoa syvemmälle meneviä läiskä, joiden joukossa saattaa olla paalunreikiäkin. Tällaisiksihan voisi epäillä myös isompien kulttuurimaakuoppien pienialaisia pohjasyvänteitä.

*vert. 9409: 9
36-38.* Kaikki tähän asti mainitut kulttuurikerroskuviot ovat kaivausalueen siinä osassa, jossa maaperä on hienoa hiekkaa. Kaivausalueen karkeasoraisesta pohjoisosasta tuli esille - pientä, liikaisen väristä, jonkun luumurun sisältänyttä juovaa ruudussa F; VIII lukuunottamatta - vain yksi kulttuurimaakuoppa, ruuduista E - F; IX - X. Se oli muodoltaan soikea, n. 170 cm pitkä, 110 cm leveä, ja ulottui 1,05 m syvään. Se sisälsi punertavaa hienoa hiekkaa, jossa oli pieniä luumuruja lähes pohjaan asti, kuten myös edellä mainituissa kulttuurimaakuopissa, ynnä vahvanlaisesti hiiliä. Kuopan hieno hiekkamaa keskellä karkeata soraa, jota oli ohuelti kuopan päälläkin sen itäreunaa lukuunottamatta (ks. profiilia kartalla II), tuntui omituiselta. Muuten oli soravyöhyke kaivausalueen pohjoisosassa jokseenkin steriiliä, löydöt supistuivat vain johonkin hajamurenaan tai -liuskareeseen. Kaivauksen jatkaminen tällä taholla osoittautui tarpeettomaksi, samoin myös sen laajentaminen koko alueella länteen ja itään päin.

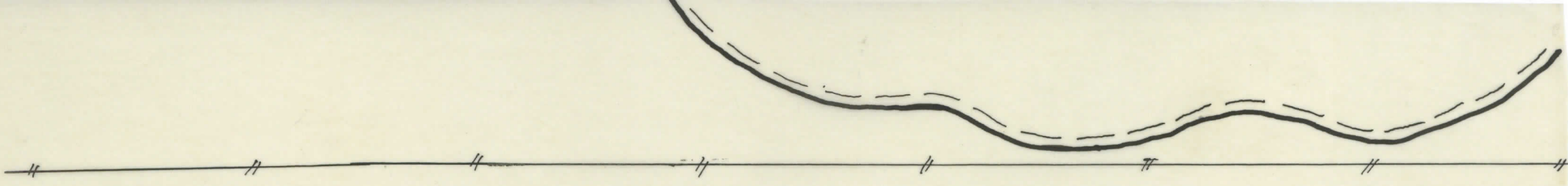
*vert. 9409: 10-16
ja 3-6.* Asuinpaikan eteläpään kaivettiin pari koekuoppaa. Toisesta (n:o 1 kartalla I), joka sattui n. metrin päähän aikaisemman kaivaukseni etelärajusta (n. ruutuun H:20 v:n 1927 ruudutuksessa),

löydettiin kolme iskosta, luumuruja ja saviastianpaloja (9409: 138-140); viimeainitut, jotka ovat aivan samaa lajia kuin ylempää asuinpaikalta tavatut, osoittavat ettei tässä ole kysymys alemmasta ja nuoremasta asutusvyöhykkeestä. Maaperä oli hienoa muuraus-hietaa; peltomullan alla oli vaalean likaisen-harmaata kulttuurikerrosta n. 40 cm vahvasti. Korkeus oli, peltomullan ja hiekan rajalta mitattuna, 55,66 metr. - Kokekuoppa n:o 2, joka sattui n. ruutuun E:17 v:n 1927 ruudutuksessa, oli löydötön, eikä siinä saatettu havaita mitään kulttuurikerrosta, kuten ei myöskään läheisessä hiekkakuopan reunassa. Heti peltomullan alla oli jokseenkin puhtas "muuraushieta." V:n 1927 kaivauksen eteläpää (ruudut F-H:16-18) oli muuten täytetty ja viljeltynä.

Kuten jo v. 1927 todettiin, on Uudenjaaran asuinpaikka suhteellisen löytököyhä. Vähäistä oli esinesato nytkin (tarkemmin luettelossa). Iskoksissa on kvartsi vallitsevana; pii puuttuu, kuten ainakin varhaiskampakeramiikan asuinpaikoilta. Joitakin esinekatkelmia ja pieni sädekiviliusketalta sisältyy ostettuihin löydöksiin. Keramiikka on aikaisempaa varhaiskampakeramiikkaa, mutta eroaa huomattavasti Etelä- ja Itä-Suomen asuinpaikkojen vastaavasta tyyllilajista. Savi on kovempaa, tiiviimpää; astiat näyttävät olevan pienempiä, ja koristelussa on myös eräitä omituisuuksia, joille emme löydä enää vastineita esim. Lappträskistä ja idempää, mutta kylläkin jossain määrin esim. Sperringsistä ja Paimion Toispuolojannummelta. Eniten Uudenjaaran keramiikkaa muistuttavat varhaiskampakeramiset saviastianpalat Urjalan Palomäeltä, Kangasalan Pohjoisesta ja Muuramesta. Nähtävästi on varhaiskampakeramiikassamme paikallisia eroavaisuuksia, joiden selvittämiseen nykyinen löytöaineisto on kuitenkin vielä riittämätön.

Tutkimukset Kiikoisissa suoritin syyskuun 23 - 25 p:nä 1931.

Aarne Ayräpää

III IV V VI VII VIII IX X XI

D

E

F

G

H

I

K

L

M

N

O

P

Q

2

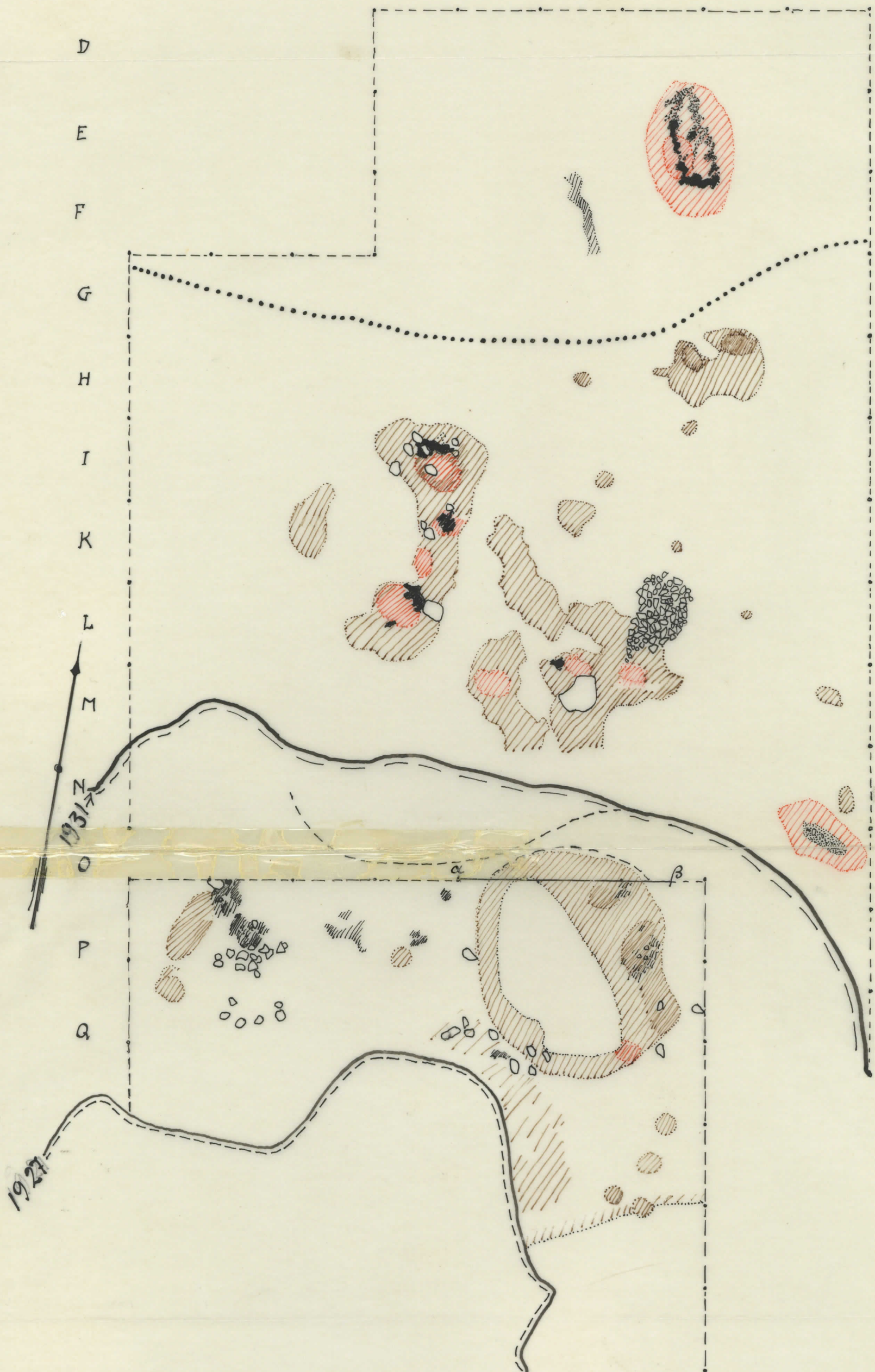
3

4

5

6

7

C D E F G H I K

7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18

Kartta III.

Kuikoinen, Uusijaara.
v.m. 1927 ja 1931
Kaivaukset yhdistettyinä.
A. Sivonmaa 1931.

Kiikoinen, Uudenjaaran Revrikauttien
asuinpaikka.

Lev. 7856.

Kuva 1. Asuinpaikka poljoisluoteesta,
taustalla harjun särkkämäinen jatkokaan;
etualalla maalutetaan kaivansalmetta. 23. 9. 1931.

Lev. 7857-58.

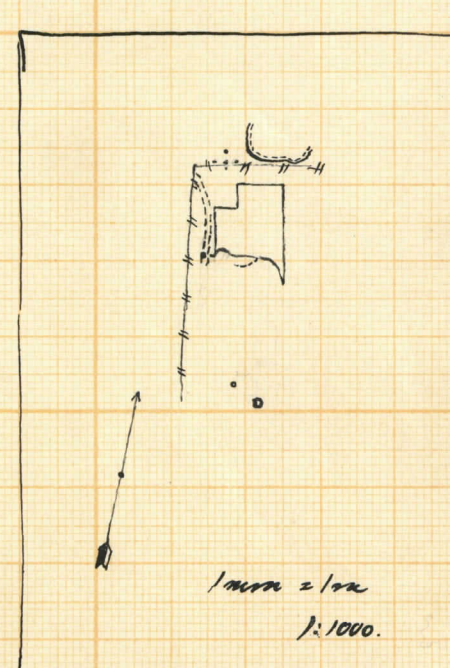
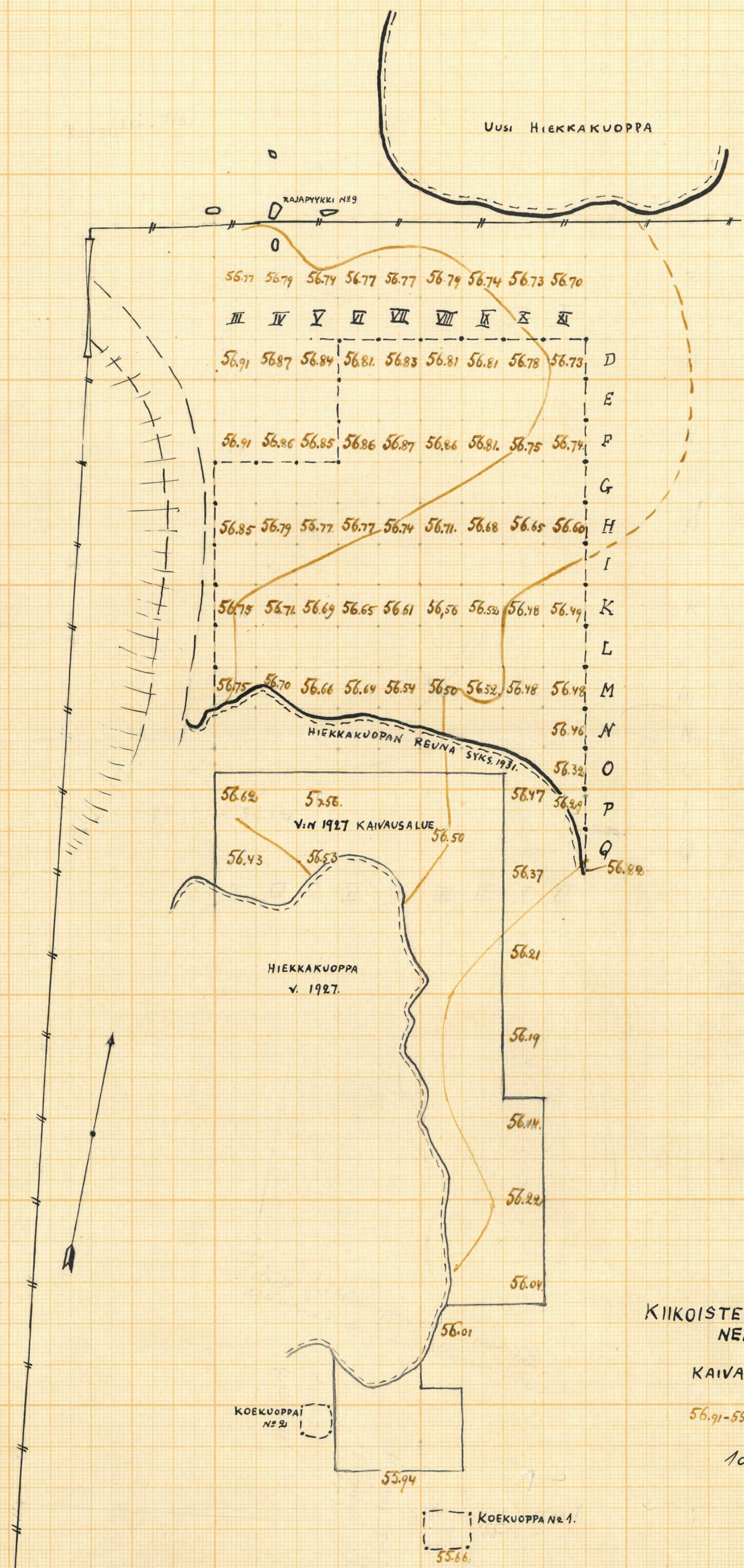
Kuva 2. Liesi rundussa R. IX, poljoisluo-
teesta; vrt. Kaivaukskarttaan. Valok. 24. 9. 1931.

Lev. 7859.

Kuva 3. Kaivansalmeen lännösa poljoisluotes-
ta. Linjaa VI (:F-N) kaivetaan parhaallaan. Taus-
talla harjun vasemmalle kaartuva jatko. 24. 9. 1931.

Valok. Armer-Äppänpää 1931.

KARTTA I.

KIIKOISTEN UUDENJAARAN KIVIKAUTTA
 NEN ASUINPAIKKA.

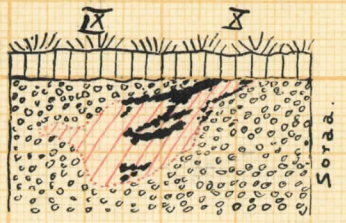
KAIVAUKSET V. 1927 (—) ja 1931 (---)

56.91-55.66 KORKEUSMITTOJA METR. YLI MERI-
 PINNAN (KIIKOISTENJÄRVI 58 m)

1cm = 1m. 1/100.

Arne Ayräpää 1931

Profiili E↔F: IX-X

VUSSI HIEKKAKUOPPA

VANHANJAARAN L. SAARELAN TALON MAATA.

III IV V VI VII VIII IX X XI

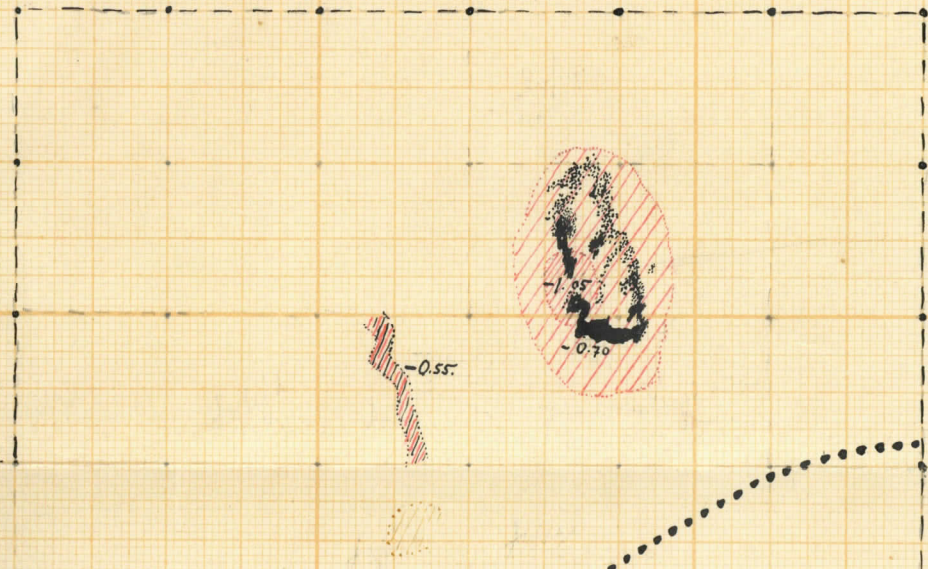
D

E

F

SORAMAAN ETELÄREUNA →

G

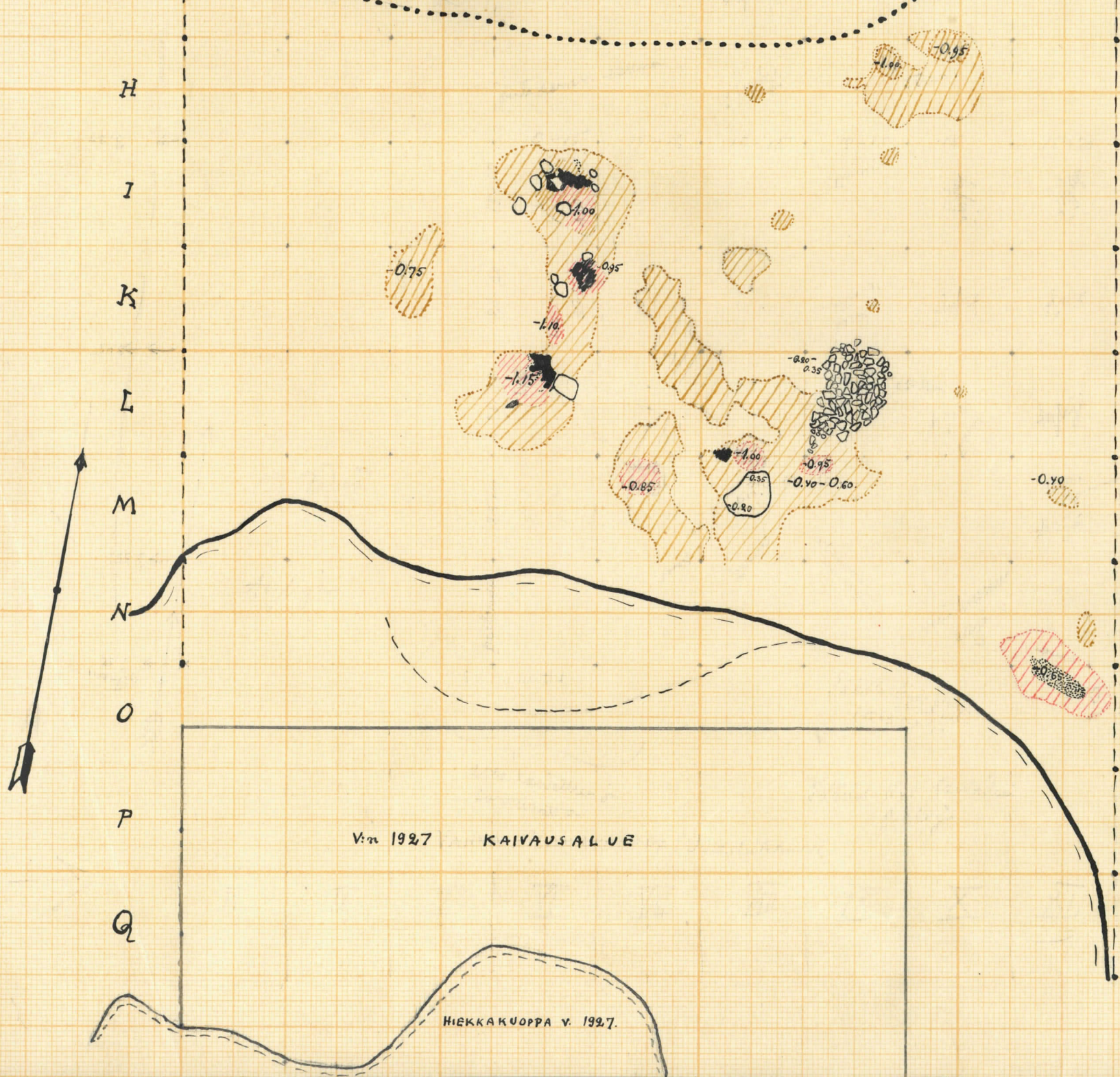

40

35

30

25

KARTTA II

KIIKOISTEN VUENJAARAN
KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA

KAIVAUS 23.-25. IX 1931

2cm = 1m. 1:50.

Tammetyrppää. 1931.

-0.20 - 1.15 Syvyys pinnasta metr.

- Hiiltä ja tuhkaa
- Ruskean punert. kulttuurikerros
- Punasta palomäätä

Kaivausalueen hiekkakuopan reuna v. 1927.